

Idoli u Babilonu

*Mijo Škvorc**

Što? Da vam sve ispričam? Da ničega ne prešutim?

Evo, što se zbilo. Neki sam dan čudnom srećom ušao u se. Naprosto, provalio sam u grad svoje duše, u svoju Vinetu. Neko sam vrijeme lutao, vrludao i glavinjao ulicama i sokacima toga podvodnoga grada svoje nutrine, razgledavajući opustjele trgove, kuće i zakutke. Motrio sam okamine bez duše i prozora bez cvijeća. Domove bez ljudi i hramove bez Boga.

Navečer začuh zvonjavu. U njoj razabirem priču o svom prošlom danu. Kao glas vlastite savjesti. Obično je slušah nasred trga, gdje je podignut granitni i nerazorivi spomenik s uklesanim natpisom: Ignoto Deo — Nepoznatom Bogu. Bilo mi čudno slušajući istrgnute i kao slomljene glasove zvona, kako obijaju zidove i gluho udaraju o spomenik nepoznatom Božanstvu. Iza te časovite zvonjave pade ulicama moje Vinete mrtva tišina.

Iznova izronih iz sebe! Izidoh na površinu — na more — na valove — u svijet — u buku — u nemir — u Sanaar i Babilon — u veliki hram svijeta — ne Boga, nego bogova — dodoh, da im se molim i klanjam...

* * *

Odonda jurim dan za danom babilonskim ulicama nošen strujom života, okoline i nutarnjeg impulsa. Dobro poznam taj grad. Davno, davno ga je opisao Ivan Vidjelac u Otkrivenju. Kasnije je njegovo pripovijedanje prepričao Savonarola — potom Zola i Pinard de la Boullay. Apostol je u Babilonu opazio sliku bludnice — Savonarola u bludniku lik Babilona. Zola je razradio u zamašnom ciklusu romana upravo stanovnike one ravnice Sanaara, o kojoj tuguje o. Pinard. To je Babilon, „što ga gledaju naše oči, pometnja, koja prodire do dna srdaca“. Jurim s mnoštvom, koje bez trunca svijesti o svemu, što se zbiva oko nas i u nama, na periferiji i u središtu života, prilazi pred babilonske idole, pred bogove oholosti i prkosa, putenosti i užitka, „slobode“ i cinizma. Jurim ulicama Babilona i zau-

* Ovim prilogom želimo obilježiti 100. obljetnicu rođenja isusovca i pomoćnoga zagrebačkog biskupa Mije Škvorca (1919.–1989.). Tekst je pronađen u pisanoj ostavštini ovog uglednog filozofa, teologa i pisca. Budući da se radi o duhovnom eseju pisanom umjetničkim stilom, donosimo ga u izvornom obliku bez ikakvih lektorskih ispravaka.

stavljam se pred hramovima na uglovima ulica, trgova i cesta, među kućama i u dvorištima. U toj žurbi i uznemirenosti ne čujem više zvona napuštene Vinate... Drugi se žamor diže i druga molitva... Prilazim ne pred Boga, nego pred bogove, da im se molim i klanjam...

*

Ove crte često puta vidim na tim bogovima — te linije gole i izbrušene oholosti, nadutosti, zadimljene umišljenosti... Ove suhe, ispijene poteze Lucifera i Voltairea. A ispod njih riječi, čarobne, zavodljive, silne, neodoljive riječi prava i slobode: *Non serviam!* — Neću da služim! *Écrasez l'infâme!* *Egalité* — jednako! *Liberté* — sloboda! Ja — i nada mnom — ja! I nitko drugi!

Pred ovim idolom, kome je u Babilonu posvećena glavna katedrala, žrtvujem svu svoju duševnost, silu uma, razloga, nazora i uvjerenja. Tako mi je drag taj bog oholosti! Njemu se neprestano molim i klanjam...

*

A ovaj lik malo dalje podsjeća me na Harpagona, klasična škrtca u Molièrovoj komediji. I on ima svoju izdubinu na oltaru ljudske požude. I njemu bezbroj štovatelja prinosi rpe zlatnika, škuda, forinti, cekina, dukata, pezeta, dinara i kuna... I mene nešto škaklja, da mu zapjevam himnu, da posegnem za njegovim blagoslovom, da na račun tuđe bijede i skapavanja napunim svoje jastučnice biljetima i vjerovnicama. Da bankirskom dušom uhvatim u ruke kapital, mrveći poput Cesarčeve Hobotnice najsiromašnije ljude i uživajući u njihovoj krvi i mukama. Ja se Harpagonu često molim i klanjam...

*

Vidiš li: ovu je Ivan Vidjelac doslovno opisao riječima: velika bludnica. To je Venera s nizom raspuštenih dvorkinja, spremna da me zgrabi u toplo naručje i ispija krv... Pri tome, dok joj žrtvujem najbožanskije svoje vrednote, pušta mi kroz žile sve jači i jači ogranj strasti, koji me svega prožme i onesvijesti. Vladarica mesa i krvi želi suvereno vladati mojim najsvetijim i najtoplijim čuvstvima. Kako me kadikad od nje odvlači prirodni stid i duboka tuga za „plamečkom, što našeg života bijaše najveći ponos, bijaše blago najveće“ (Nazor), šalje za mnom bezbrojne Babilonke u upadnim odijelima, s nalickanim usnama i namirisanim kosama... Koliko puta kleknem pred besramnu božicu — i molim joj se i klanjam...

*

Gle, klečim pred Kajinom. Pred njim. Poznam ga po znaku, kojim ga je vječnost ožigosala, njega zavidnika, ubojicu, nesretnog prognanika. Istom silom, kojom se njemu nametala zvijezda progoniteljica, dolijeće njegov lik u moj život i

uči me zavidjeti. Sva ljepota izvan mene, sve dobro na drugima, svi uspjesi i pobjede van mojega bojišta — sve me to napunja zelenim bijesom i žutom zavješću. Nešto u duši pada, ruši se pred orkanom oholosti i pohlepe. Zavist me baca na tle — i ja se Kainu molim i klanjam...

*

A to si ti, Epikure! Poznam te, uzoru pijanica! Veliki učitelju Horaca i Rabelaisa! Gledaj na nas, tvoje štice i štićenike! Ne oduzmi nam teka ni ukusa! Podaj pune smočnice i pivnice! Rastrgaj ratne oblake te razli zemljom i med i mlijeko! U ljepoti nam ne daj ocvasti, u jelu doći do granica, u pilu prelići obale! A što drugi gladuju? Što nam neumjerenost škodi? Oh! Jednom se živi — a godina se vazda vrti jednolikim krugom. Nema druge: pij u jesen, da se razvedriš! Pij zimi, da se ugriješ! Pij u proljeće, da se razbudiš! Pij ljeti, da se rashladiš! Epikur i Bakho — čovjek i bog — dnevno me zovu iz izloga, krčmi i kuhinja. Dolazim, revno se molim i klanjam...

*

Nietzsche — s pjesmom o silniku i okrutnom osvetniku —, Marks i Lenjin — idoli, kojima služe sva nasilja osnovana na srdžbi, bratoubilačkoj mržnji, klasnoj borbi, okrutnom desetkovanju. To su mi uzori, kad bi trebalo reći: Opraštam, kad bi valjalo pružiti ruku, otvoriti srce i ljubav, uništiti svaku uspomenu na uvredu, nepravdu, krivicu, muku i bol. Zadovoljno služim svojim hirovima i ljutit na sve ogorčavam život sebi i drugima. Oh, to je tako lijepo! U srditosti uhvatiti bodež, zaklati protivnika, satrti čovjeka, a zatim kleknuti pred zvijer, moliti i klanjati se...

*

A ovaj dobroćudni Budha, zakukuljen u svoj stoljetni san i ogrtač nirvane, drag mi je osobito izjutra, dok i sam kunjam pod toplim pokrivačem. Dočarava mi blažene sieste, odmora, ladanja, maštanja, počinke, zatišja, mir i nerad. Kroz to dahne zlovoljna slutnja o životu — uzmicanje pred stvarnim radom i napretnjem — i skrivena želja, da nas što prije nestane. A Budha šuti, motri svoj pupak, svjetuje na ugušenje svake klice rada i vrenja. To mi godi — mirovati, plandovati, živjeti bez brige na tuđi račun. Ja sam poklonik lijenosti. Svaki joj se dan molim i klanjam...

* * *

U jurnjavi kroz babilonski metež, žrtvujući svim babilonskim idolima, prije svega samome sebi, zaboravio sam na spomenik Nepoznatom Bogu u svojoj duši. Izgaram kao trajna žrtva na oltaru svoje umišljene veličine... Raskidam se i ni-

štim svoj život ugadajući svim bogovima i božicama ludog Babilona, bacajući svoju snagu na žrtvenike njihove lakomosti.

A Bogu sam uskratilo — sve.

Osjećam li to? Gle, žižak života postao je vječnim svjetlom strasti... Moja krv na Venerinu oltaru, posta žrtva paljenica. Moj se duh izvija kao val tamjana pred Luciferom. Moj život nije drugo već bolni prinos tome proždrljivom paklu Babilona. Nestaje me. Guta me Moloh svakojakih nevolja. Tragično ginem i pustoš mi leđi lice.

A na napuštenom oltaru stoji Bog Augustinov, Pascalov, Chateaubriandov, Psicharijev i — moj. Gleda na me i čeka me. Čeka moju žrtvu. Prinos čist i potpun. Prikazanje istrgnuto iz ralja idola i ostavljeno na žrtvenik Poznatoga Boga.

Njegov je zahtjev neodoljiv. Na nj nitko ne ostaje ravnodušan. Čovjek na taj poziv ili razara i ništi idole u Babilonu, ili ruši oltar u svojoj Vineti. Trećega nema. Trećega ni ne treba. Jer nitko ne može služiti Bogu i — idolu. To svi dobro znamo.

*

Što je to sa mnom? Pa i s tobom, prijatelju? Nešto nas vuče, zar ne osjećaš? Nešto nas vuče u more duše, u nutarnji grad svjesnoga života, u Vinetu? Što ćemo? Da se opremo toj sili? Da se istrgnemo iz ruku krvava Lovca Nietzscheova, pa da i nadalje lutamo Babilonom ljubeći njegove bogove?

Ali taj glas... taj glas, kao glas nad pustinjom... Kao zvona potonula grada, koja se zanjišu u času predvečernje žrtve...

O Bože! Ona krv zapada, kao da je krv moga srca i krv lažnih idola. Ono se sunce kupa u okrvavljenim maglama nad razbojištem naših bitaka.

Silazim odvažno — osjećam uza se strahovitu silu, koja mi pomaže! — silazim odvažno u opustjele ulice podvodnoga grada, u najskrovitije dijelove duše, da ondje svjesno prinesem na oltaru Nepoznata Boga svoj život i rad Poznatome Bogu. Samo Njemu!

Budi blagoslovljen, moj Bože, koji si me izbavio od idola, I koji mi daješ milost, da se klanjam samo Tebi, a ne više Izidi i Ozirisu; Ili pravdi, ili napretku, ili istini, ili božanstvu, ili čovječanstvu, ili zakonima prirode, ili umjetnosti, ili ljepoti... (P. Claudel).

Sve jače i sve jasnije zvone zvona u mojoj Vineti. Zvone, jer je to čas klanjanja i žrtve. Bogu!

On je Bog moj — i uz Njega nema drugih bogova!